

Nr 323.

Av herr **Kinmanson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 5, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

I propositionen nr 5 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till följande ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst nämligen, att § 2 i nämnda kungörelse skulle upphöra att gälla samt i anslutning härtill att §§ 3 och 4 skulle erhålla viss ändrad lydelse.

Innebörden i Kungl. Maj:ts förslag är med hänsyn till den grundläggande princip, riksdagen hittills följt, att dyrtidstilläggen utmätts i viss relation till levnadskostnadsökningen, fullständigt revolutionerande. Ty genom uteslutande av § 2 i kungörelsen, som stadgar, att till grund för dyrtidstilläggets bestämmande skall tjäna socialstyrelsens levnadskostnadsberäkningar, vilka få sitt uttryck i den kvartalsvis offentliggjorda s. k. levnadskostnadsindex, skulle varje reellt och objektivt underlag för dyrtidstilläggens beräkning bortelimineras och enbart en subjektiv, godtycklig uppfattning få göra sig gällande.

Jag ifrågasätter, huruvida verkligen tiden för statsmakterna är mogen att på sätt Kungl. Maj:t föreslagit *nu* avskaffa dyrtidstilläggen och i stället övergå till fasta löner. Ty i realiteten innebär Kungl. Maj:ts förslag intet annat, om än av vissa skäl benämningen dyrtidstillägg ännu bibehålles.

Jag föreställer mig, att de gångna årens strider och besvärigheter med denna fråga såväl för statsmakterna som för statstjänarna borde mana till att endast i yttersta nödfall kassera de mera väsentliga grunder för dyrtidstilläggen, som många års erfarenhet visat vara hållbara och jag förmenar även, att i varje fall en grundlig och noggrann utredning borde föreligga, innan riksdagen kan och bör taga ställning till dyrtidstilläggens utbytande mot fasta löner. Jag avser härmed ingalunda, att de nu gällande dyrtidstilläggsbestämmelserna icke skulle kunna i viss mån ytterligare förbättras och förenklas, men jag håller bestämt före att innan en genomgripande lönereglering kan företagas, bör det vara av allra största betydelse såväl för staten, arbetsgivaren, som för statstjänarna, arbetstagarna, att den relativa arbetsro, som hitintills skapats i denna fråga, icke onödigtvis störes.

Det ligger i öppen dag, att, då statstjänarnas avlöning ingår i budgetens

utgiftssida med ett så stort belopp som cirka 400,000,000 kronor, det varit för Kungl. Maj:ts angeläget tillse, att denna stora utgiftspost om möjligt bleve till siffran bestämd, så att större variationer, särskilt överskridanden här icke behöfde förekomma. Vidare hava statsmakterna givetvis intresse därav, att de besvärliga och kostsamma uträkningarna av nya lönebelopp för varje kvartal kunde undvikas. Bägge dessa synpunkter tillgodoses nu genom Kungl. Maj:ts förslag, som därjämte godtyckligt beskär dyrtidstilläggen. Då jag befarar, att dessa förstnämnda obestridliga förtjänster hos Kungl. Maj:ts förslag möjligen kunde föranledda någon att värdesätta dessa så högt ur statsnyttans synpunkt, att olägenheten för statstjänarna av minskade dyrtidstillägg häremot vore av ringa eller ingen betydelse, har jag velat framlägga ett förslag, där nämnda förhållanden för statens vidkommande äro likaväl tillgodosedda som i Kungl. Maj:ts förslag, på samma gång som den grundläggande principen att dyrtidstilläggen skola hänföras till socialstyrelsens levnadskostnadsindex fortfarande upprätthålles.

Om man på förhand kände de olika kvartalsindex för det kommande budgetåret, skulle en tillfredsställande lösning givetvis vara den, att såsom för hela året gällande index fastslogs medeltalet av samtliga dessa kvartalsindex. Genom att i kungörelsens nuvarande § 2 införa detta tal och med kungörelsen i övrigt oförändrad skulle vinnas dels att statens utgift för statstjänarnas löner till siffran fixerades, dels ock att lönebeloppet för årets alla månader bleve, åtminstone för de allra flesta tjänstemannakategorier, lika. Då nu så är, att man icke kan skåda ett år framåt, kan man emellertid med säkerhet skåda ett år tillbaka. Och det ligger så snubblande nära, att såsom grundsten för dyrtidstilläggets uppbyggande utvälja medeltalet av det närmast föregående budgetårets fyra kvartalsindex. Mot en sådan utgångspunkt synes mig inga vägande anmärkningar kunna framställas.

De för närvarande senast offentliggjorda fyra levnadskostnadsindex äro för 1923 års tre sista kvartal samt första kvartalet 1924 och uppgå till respektive 177, 174, 177 och 176. Medeltalet av dessa är 176. Ett godtagande av mitt förslag för nästkommande budgetår skulle således praktiskt taget betyda status quo i dyrtidstilläggsfrågan. Givetvis kan den index, som socialstyrelsen kommer att meddela för 1924 års andra kvartal, något inverka på en eventuell medelindex för nästa budgetår, men såvitt man nu kan döma, helt obetydligt.

Under åberopande av min motivering i motionen nr 173 vid 1923 års riksdag för höjandet av nuvarande maximigräns av 800 kronor i månaden, å vilket belopp dyrtidstillägg må utgå, till 1,250 kronor i månaden vill jag därtill anföra följande.

Det är av alla erkänt och av ingen motsagt, att särskilt de högre statstjänarna, med en månadslön liggande över 800 kronor, blivit i förhållande till andra tjänstemannagrupper synnerligen orättvist behandlade vid dyr-

tidstilläggens utmätande. Och på grund av det relativt ringa antalet dylika tjänstemän kan statsfinansiell hänsyn icke med fog göras gällande. Emellertid har allt eftersom åren gått, den situationen inträtt, att man kan uppställa den frågan: Är det verkligen med statens sanna intressen förenligt att i fortsättningen hålla dessa tjänstemän i en allt mer försämrad ekonomisk ställning? Till de förut kända skäl, som anförts mot detta, vill jag endast erinra, hurusom det nu påbörjade reformarbetet med förenklingar och besparingar i statsförvaltningen till så väsentlig del vilar just på dessa tjänstemäns skuldror. Det synes mig därför såsom en synnerligen enkel gård av klokhet, att staten tillser, att den i detta sitt reformarbete stödjdes av tjänstemän, som icke äro alldeles särskilt tyngda av ekonomiska bekymmer med härav i de flesta fall följande oundviklig nedsättning i arbetsförmågan.

En tjänstemannakategori, som drabbas särskilt hårt av de nuvarande maximibestämmelserna, är utan gensägelse läroverkslärarna. Statsutskottet vid 1923 års riksdag behjärtade också för sin del detta förhållande, men riksdagens beslut gick som bekant i motsatt riktning. I Kungl. Maj:ts proposition nr 5 utsäges nu, att dessa olägenheter för läroverkslärarna endast »i mindre omfattning» inträffa för vissa andra befattningshavare. Det synes mig vara ett vägande skäl för att åtminstone läroverkslärarnas undantagsställning nu häves. Detta kommer att ske automatiskt, om maximigränsen höjes på sätt, jag ovan föreslagit. I annat fall synes mig att av styrelsen för läroverkslärarnas riksförbund framlagda och i Kungl. Maj:ts proposition nr 5 refererade förslag till ändrade dyrtidstilläggsbestämmelser i denna del vara fullt riktigt och genomförbart.

I anslutning till vad jag sålunda anført, hemställes,

att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

Kungörelse

angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Häri genom förordnas, att §§ 2, 3 och 4 i kungörelsen den 15 juni 1923 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst skola i nedan intagna delar hava följande ändrade lydelse.

§ 2.

För att tjäna till grund för dyrtidstilläggets bestämmande skall av Kungl. Maj:t fastställas, att gälla ett

budgetår framåt, det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen. Detta tal skall med ledning av genom socialstyrelsens försorg verkställda beräkningar rörande den efter ingången av augusti månad 1914 inträdda ökningen i levnadskostnaden utgöra ett medeltal av levnadskostnadsökningen under närmast föregående fyra kvartal.

Närmare föreskrifter — — — Kungl. Maj:t.

§ 3.

Där annorlunda — — — familjens underhåll.
Dyrtidstillägg utgår — — — krontal bortfaller.

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare — — — utgör 4 kronor, samt

att dyrtidstillägg icke utgår å den del av avlöningen, som må överstiga 1,250 kronor i månaden.

Vad nu är — — — sagda övergångsbestämmelser.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1924.

Stockholm den 29 januari 1924.

H. Kinnanson.